

मन एक शक्ती

श्रीमद् नामचैतन्य भानुदास

दि. ११-०८-२००९

दैनिक सकाळ, मुंबई यांच्या सौजन्याने

छत्तीस वर्षांच्या मनावरील संशोधनात माझ्या असं लक्षात आलं आहे, की ब्रह्मांडाला गवसणी घालण्याएवढी विशालता वैश्विक मनाची (युनिव्हर्सल माईंड) असताना मानवी मनाला देहापुरतं किंवा केवळ मेंदू पुरतंच संकुचित करणं किंवा समजणं योग्य ठरणार नाही. मन मेंदूत असतं असं म्हणावं तर ते संपूर्ण मेंदू व्यापून आहे, की मेंदूत मनाचं एखादं केंद्र आहे, हे अद्याप ज्ञात नाही. विविध भावनांची भिन्न अकरा केंद्रं मेंदूत मिळाली आहेत. या केंद्रांमध्ये मन असतं असं मानावं तर मन अकरा तुकड्यांमध्ये विभागलं गेलं आहे की काय? हा प्रश्न शिल्लक राहतोच. मेंदू मार्फत मन कसं कार्य करतं किंवा कसं कार्य करवून घेतं हे आजही आधुनिक विज्ञानाला अनाकलनीय आहे. एकपेशीय सूक्ष्म जीव-जिवाणूंना जिवंत राहण्यासाठी त्यांच्या त्यांच्या पोषक द्रव्यांची आवश्यकता भासते. पोषक द्रव्य मिळवणं, हल्ला करणं, प्रतिकार करणं किंवा बचाव करून घेणं वगैरे भाव त्यांना असतात. अर्थात त्यांनाही मन असतं. वनस्पतींमध्ये जिवाबरोबरच मनही असतं हे आता जगन्मान्य झालं आहे. मन जर मेंदूतच असेल तर मन असलेल्या वनस्पतीत मेंदू कुठे असतो? असा प्रश्न पडतो. त्यांना मेंदू असतो असं मला वाटत नाही. मन ही संवेदनशील, संस्कारक्षम आणि स्फुरणशील शक्ती आहे. गुरुत्वाकर्षण, विद्युतचुंबकीय आकर्षण, आण्विक सौम्य आकर्षण आणि आण्विक तीव्र आकर्षण या चार शक्तींवर आधुनिक विज्ञानाने नेत्रदीपक संशोधन केलं आहे. या चारही शक्ती घन, द्रव आणि वायू या त्रिपुटीशी निगडित आहेत. त्यामुळे त्रिपुटीयुक्त जड उपकरणांच्या साहाय्याने चारही शक्तींचा वेध घेणं, त्यांचा उपयोग करून घेणं शक्य झालं. त्या शोधात काटेकोरपणा आणण्यासाठी गणित शास्त्राची जोड मिळाली. चारही शक्तींना त्यांचा त्यांचा एकच गुणधर्म असतो. मोठ्या वस्तूकडे लहान वस्तू आकृष्ट होणं हा गुरुत्वाकर्षणाचा गुणधर्म. विरुद्ध ध्रुव आकृष्ट होणं किंवा समान ध्रुवांमध्ये प्रतिकर्षण निर्माण होणं हा चुंबकीय गुणधर्म. विद्युत ऋण भारित इलेक्ट्रॉन धन भारित प्रोटॉनकडे आकृष्ट होणं किंवा धन आणि ऋण यामधील आकर्षण हा विद्युत गुणधर्म तर अणूगर्भात न्युट्रॉन, प्रोटॉनमध्ये असलेलं केंद्रीय आकर्षण हा आण्विक गुणधर्म होय. मन ही शक्ती मात्र तीन गुणधर्मांनी युक्त असते, हे आपण पाहिलंच आहे. हेच जिवंतपणाचं लक्षण आहे. म्हणूनच 'जिथे जीव आहे तिथे मन आहे' असा माझ्या संशोधनाचा निष्कर्ष आहे. या सदरात या मनःशक्तीचाच आपण उदाहरणांसह वेध घेणार आहोत.